

HIVATALOS JELENTÉSEK.

1. Kivonat a M. F. T. Barlangkutató Bizottságának 1912. évi január hó 14-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből.

Elnökök: SIEGMETH KÁROLY. **Előadók:** KADIĆ OTTOKÁR dr. **Jelenvannak:** BALOGH MARGIT dr., BUDINSZKY KÁROLY, HILLEBRAND JENŐ dr., HORUSITZKY HENRIK, KORMOS TIVADAR dr., báró NYÁRY ALBERT dr., PÁVAI VAJNA FERENC dr., SZAFFKA TIHAMÉR, SCHOLTZ PÁL KORNÉL és VARGHA GYÖRGY dr.

Az elnök megnyitja az ülést és a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri báró NYÁRY ALBERT dr. és VARGHA GYÖRGY dr. tagtársakat.

A fent jelzett ülésen a következő fontosabb ügyek kerültek tárgyalás alá: 1. Az előadó felolvassa az 1911. évi november hó 29-én tartott ülésnek jegyzőkönyvét. HORUSITZKY HENRIK bizottsági tag indítványt tesz, a Bizottság álljon el eddig gyakorolt szokásától s ezentúl ne hitelesítesse jegyzőkönyveit a tagtársak által: szerinte ez szükségtelen, mert az előadó úgyszint minden ülés jegyzőkönyvét a következő ülésen felolvasni szokta. Rövid vita után a Bizottság a felolvasott jegyzőkönyv tartalmát tudomásul veszi és az előterjesztett indítványt elfogadja. 2. Az előadó jelenti, hogy a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter Úr Ö. Excellenciája a Pilisszentlélek község határában levő Chlapceci-barlang felásatására 1000 korona költséget kegyeskedett engedélyezni avval a kikötéssel, hogy a kutatás az Országos Régészeti és Embertani Társulat-tal egyetértőleg történjen és hogy a kikerülendő archeologiai anyag a Magyar Nemzeti Múzeum, a többi pedig a Földtani Intézet gyűjteményébe kerüljön. Az előadó megjegyzi, hogy ezen összeg megszerzése körül TIRTS REZSŐ pilisszentléleki főerdőmérnök és BEKEY IMRE GÁBOR tagtárs urak sokat fáradoztak; kéri a Bizottságot, hogy a nevezett uraknak jegyzőkönyvi köszönetet szavazzon. A Bizottság örömmel tudomásul veszi a jelentést és a nevezett uraknak fáradozásukért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz. 3. Az elnök felszólítja a Bizottságot, hogy válassza meg a Pénztárvizsgáló Bizottságot. A Bizottság a pénztár megvizsgálására felkéri SCHOLTZ PÁL KORNÉL és PÁVAI VAJNA FERENC tagtársakat. 4. Az előadó előterjeszti évi jelentését a Bizottság működéséről 1911-ben. A Bizottság a jelentést tudomásul veszi. 5. Az előadó előterjeszti a Bizottságnak 1912. évi munkatervét. A Bizottság a munkatervet elfogadja. 6. VARGHA GYÖRGY dr. bizottsági tag megtartja: »A Propastoa-barlang eredetű völgyelése» című előadását.

A Bizottság az érdekes előadást tetszéssel fogadja.

Egyéb tárgy nem lévén elnök az ülést berekeszti.

2. Kivonat a M. F. T. Barlangkutató Bizottságának 1912. évi február hó 16-án tartott ülésének jegyzőkönyvéből.

Elnök: JORDÁN KÁROLY dr. Előadó: KADIĆ OTTOKÁR dr. Jelen vanak: BEKEY IMRE GÁBOR, BELLA LAJOS, HILLEBRAND JENŐ dr., HORUSITZKY HENRIK, KORMOS TIVADAR dr., LENHOSSÉK MIHÁLY dr., MÁRTON LAJOS dr., PÁVAI VAJNA FERENC dr., ROSKA MÁRTON dr., SCHOLTZ PÁL KORNÉL, STEINHAUSZ GYULA és VARGHA GYÖRGY dr.

A fent jelzett ülésen a következő fontosabb ügyek kerültek tárgyalás alá: 1. Az elnök megnyitja az ülést és felkéri az előadót, hogy az 1912. évi január hó 14-én tartott ülésnek jegyzőkönyvét felolvassa. A Bizottság a felolvasott jegyzőkönyv tartalmát tudomásul veszi. 2. Az előadó jelenti, hogy a Bizottság 1912. évi február hó 15-én a Magyar Nemzeti Múzeum dísztermében népszerű előadást rendezett, amelyen BEKEY IMRE GÁBOR bizottsági tag: «A budapestvidéki barlangok» című vetített képes felolvasását tartotta. A Bizottság a jelentést örömmel tudomásul veszi és SZALAY IMRE miniszteri tanácsos Úrnak, a Nemzeti Múzeum igazgatójának a rendelkezésre bocsájtott ülésteromért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz. 3. BEKEY IMRE GÁBOR bizottsági tag indítványt tesz, a Bizottság szavazzon PAPP KÁROLY dr. főtitkár úrnak a M. Földtani Társulat-nak 1912. évi közgyűlésén a Bizottság iránt tanúsított pártfogásáért jegyzőkönyvi köszönetet. A Bizottság PAPP KÁROLY dr. főtitkár úrnak jegyzőkönyvi köszönetet szavaz. 4. SCHOLTZ PÁL KORNÉL bizottsági tag a Pénztárvizsgáló Bizottság nevében jelentést tesz a Bizottságnak 1912. évi vagyoni állásáról. A Bizottság a jelentést tudomásul veszi és a pénztárosnak, az előadónak és a kiküldött pénztárvizsgáló bizottságnak kifejtett munkásságukért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz és megadja nekik 1912. évre a felmentvényt. 5. Az elnök a M. Földtani Társulat tagjait: LENHOSSÉK MIHÁLY dr. udvari tanácsos, egyetemi tanár úr Ö Méltóságát, NEMÉNYI GÉZA, a Tapolezai Barlang Bizottság elnökét és MIHÓK OTTÓ, banktisztviselő, entomologus urat bizottsági tagokká való megválasztásra ajánlja. A Bizottság a nevezett urakat bizottsági tagokká választotta.

6. ROSKA MÁRTON dr. külső tag megtartja: «A csoklovinai Cholnok-barlangban gyűjtött paleolit kőeszközök bemutatása» című előadását. Előadó mindenekelőtt ismerteti azokat a körülményeket, amelyek a lelet feltalálására vezették, azután pedig áttér a barlang leírására és a benne talált paleolitok tárgyalására. A 435 m hosszú csoklovinai Cholnok-barlang közepe táján előadó 1911. év nyarán körülbelül 60 m² területet ásatott ki. A lerakodást 3 cm vastag mészfufakéreg fedi, ez alatt 8 cm vastag barlangi agyag van és ez alatt megint átlag 40 cm vastag esontbreccsiás réteg következik, amelyből eddig vagy 40 darab paleolit kőeszköz került a napvilágra. Ezeknek egy része moustéri, más része pedig aurignaci befolyást árul el. A köiparon kívül még megmunkált esontlarabok is kerültek elő. A kőeszközöket kizárólag a barlangi medve esontjai kísérik. Előadó szerint a francia felállítást nem lehet minden tekintetben a hazai leletekre is alkalmazni. Az ásatás költségeit Vajdahunyd közönsége fedezte.

KADIĆ OTTOKÁR dr. előadó az előadáshoz hozzászólva megjegyzi, hogy a csoklovinai Cholnok-barlangban kiásott paleontologiai anyag a szeletai faunához hasonlít, amennyiben itt is majdnem kizárólag az *Ursus spelaeus* esontjai találtak. A paleolit köipar hozzászóló szerint nem tartalmaz kifejezett típust és a bemutatott kőeszközök száma még igen csekély arra, hogy teljes biztonsággal valamely diluviális kulturafokozatba helyezzzük; legvalószínűbb, hogy a csoklovinai köipar a régebbi és újabb paleolitikum határába esik. Érdekes, hogy az ősember nyomai itt

ép úgy, mint a lokvei Bukovac barlangban is félreeső helyen, messze a hegységben és a barlang közepe táján teljes sötétségben találtattak. Ez a körülmény ép úgy, mint a Szeleta és Balla barlangokban szerzett tapasztalatok a barlangkutatót arra intik, hogy az ősember nyomait kivétel nélkül minden ásható barlangban és a barlang minden szakaszában keresse.

MÁRTON LAJOS dr. bizottsági tag főleg ahhoz a felvetett kérdéshez óhajt fűzni némi reflexiót, vajon alkalmazható-e a magyarországi paleolitikum speciális viszonyaira általában és vajon alkalmazható-e a jelen esetben a francia korbeosztás. Ami a felvetett kérdés érdemét illeti, felszólaló egyetért az előadóval abban, hogy a kérdés komoly megfontolást igényel. A jelen esetben igen nehéz a francia kultúra-beosztás alkalmazása. A bemutatott tárgyak zöme atypikus; felszólaló azonban azok között mégis néhány olyan formát vél felismerni, amelyek a korhatározás szempontjából fontosnak látszanak. A régibb paleolitikumon végighúzódó szakócának moustérien kori degenerált változatát két példányban látja felszólaló képviselve. Az egyik egyelő ferde trapézalakú vakaró szintén moustérienkorú. Tisztán mutatkozik az elliptikus vakaró alakja is; ez már az aurignacien kultúrafoknak ismertető jeleit mutatja, valamint a szélein retusozott jaspispenge is, amelynek alakításában felszólaló főleg a behajló félköríves végződését tartja jellemzőnek. Ha a teljesen atypikus tárgyaktól eltekintünk, még a pengék jöhetnek számba, melyek az aurignaciennél aligha idősebbek. Mindent összevetve, felszólaló legvalószínűbbnek tartja, hogy a bemutatott kőipar a felső moustériennél nem lehet idősebb; nem valószínűtlen az is, hogy itt két kusturafokkal, a moustériennel és aurignaciennel van dolgunk, amit azonban a kutatónak eddig nem sikerült elválasztani. Felszólaló végre rámutat arra a jelentőségre, amit a leletek a komoly rendszeres tudományos vizsgálat által nyertek. A rétegek geológiai vizsgálata, nevezetesen a kísérő fauna ismerete többet mond a paleolitikumnál, a typológiánál. Ime az aggteleki Baradla-barlang régebben ismert moustérien típusaira sem mondhatjuk e miatt reá, hogy a paleolitikumból valók.

HORUSITZKY HENRIK bizottsági tag a barlang fekvése iránt érdeklődik, mire előadó megjegyzi, hogy a csoklovinai Cholnoky-barlang a Lunkányi patak végén a hegy tulsó oldalán Ponorics község közelében van és az irodalomban Irma-barlang név alatt szerepel.

LENBOSSÉK MIHÁLY dr. bizottsági tag szerint az ásatást a barlang kiöblösödő részében kellene folytatni, mert valószínű, hogy az ősember ebben a csarnokszerű szakaszban leginkább tartózkodott.

KORMOS TIVADAR dr. vendég örömmel üdvözlöi az előadó szép felfedezését; kétszeres örömmel azért, mert az előadóval egy nézetben van aziránt, hogy a magyarországi viszonyokra a franciaországi skémát nem szabad minden kritika nélkül alkalmaznunk. Amint szerszámokról, vagyis az ember öntudatosan készített tárgyairól van szó, rögtön számos faji, néprajzi, egyéni és más mozzanat nyomul előtérbe, amelyeket okvetlenül figyelembe kell vennünk. Hozzászóló épen ezért a kőszerszámoknak kortjelző fontosságot csak másodsorban tulajdoníthat, mert szerinte azok elsősorban az ipari fejlettség fokát jelzik, a mi nem igényel feltétlenül korkülönbséget.

HILLEBRAND JENŐ dr. bizottsági tag legutolsónak szólal fel, kifejtve, hogy ő nem osztja az előtte szólók kételyeit arra vonatkozólag, vajjon lehet és szabad-e a fenálló rendkívüli nagy távolságok mellett a francia lelőhelyek kőipartypusainak időrendi schemáját a hazai viszonyokra is alkalmazni. Felszólaló kifejti, hogy a ploidocén, vándoréletet élő ősembernél ezek a távolságok nem igen jöhetnek tekintetbe. Minden elméleti okoskodásnál világosabban beszélnek a tények. Ezek szerint

pedig Spanyolországtól egész hazánkig a köiparnak vezértípusai, ha ilyenek tényleg jelen vannak, mindig ugyanabban az egymásutánban követik egymást. Mivel ezek az észleletek egész Európára állanak, kitűnik, hogy a különböző ipartypusokat geológiai értelemben is korjelzőknek lehet tekinteni. Úgy látszik tehát, hogy a pleisztocén bizonyos szakaszaiban bizonyos ipartypusok uralkodnak, ami felszólaló szerint azt is bizonyítja, hogy a typusoknak aránylag függetleneknek kellett lenniök a különböző emberrasszoktól. Az emberrasszoknak és az anyag különbözőségének csak alárendeltebb szerepe lehetett s főleg a helyi változatokban jutnak kifejezésre. A csoklovinai lelet korát illetőleg hozzászóló azon nézeten van, hogy annak dacára, hogy egyes moustérienre emlékeztető formák is előfordulnak, a pengék alapján, melyeket csak az aurignacien embere szokott volt köröskörül retusozni, ezt inkább az aurignacienbe helyezendőnek véli, amely felfogást azonban még igazi aurignacien typusoknak kell megerősíteni.

Egyéb tárgy nem lévén, elnök az ülést berkeszti.
